

ANKE
TIL
NORGES HØYESTERETT

Oslo, 1. juni 2012

Vår ref.: 1553062.1-110102 NORING/NORING
Ansvarlig advokat: Hege Birkeland Ersdal

Gulating lagmannsretts sak nr. 12-016153ASK-GULA/AVD2

- Ankende part 1:** Arne Helvig
Fjordtrottveien 2B
4058 Hundvåg
- Ankende part 2:** Finn Byberg
Roaldsøyveien 58
4085 Hundvåg
- Ankende part 3:** Steinar Kolnes
Sør Kolnesveien 78
4050 Sola
- Ankende part 4:** Ove Martin Kolnes
Ølberghavneveg 34
4053 Ræge
- Ankende part 5:** Biofuel Africa AS
v/styrets leder Arne Helvig
Verven 12C
4014 Stavanger
- Ankende part 6:** Biofuel Africa Ltd.
v/ Arne Helvig
PMB 183 KAPT
ACCRA
Ghana

Prosessfullmektig: Advokat Hege B. Ersdal
Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA
Postboks 1829 Vika
0123 Oslo

Rettslig medhjelper: Advokatfullmektig Ingrid Johanne Nordstrøm

Ankemotpart: Statoil ASA
v/styrets leder
Forusbeen 50
4035 Stavanger

Prosessfullmektig: Advokat Kyrre Eggen
Wiersholm, Mellbye & Bech, advokatfirma AS
Postboks 1400 Vika
0115 Oslo

Saken gjelder: Anke over kjennelse om avvisning av begjæring om fremleggelse av bevis i privat straffesak

1 Innledning og prosessualia

Saken gjelder krav om mortifikasjon og oppreisning etter ærekrenkelser i form av korrupsjonsanklager. Den kjennelse som her påankes gjelder imidlertid kun spørsmål om fremleggelse av bevis.

Saksøkerne har fremmet krav om fremleggelse av rapporten Integrity Due Diligence report (IDD-rapporten) samt de versjoner av Statoils Due Diligence rapport som måtte foreligge.

Stavanger tingrett besluttet 23. desember 2011 ikke å etterkomme begjæringen om utlevering etter straffeprosessloven (strpl.) § 210.

Beslutningen ble 6. januar 2012 anket til Gulating lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 15. mai 2012 kjennelse med følgende slutning:

1. *Anken forkastes.*
2. *I sakskostnader for lagmannsretten betaler Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd v/ Arne Helvig – en for alle, alle for en – til Statoil ASA 49.925 – førtinitusennihundreogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse.*
3. *I sakskostnader for tingretten betaler Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd v/ Arne Helvig – en for alle, alle for en – til Statoil ASA 99.246 – nittinitusentohundreogførtiseks – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse.*

Kjennelsen ble avsagt under dissens. Flertallet, bestående av to dommere, fant at vilkårene for utlevering av bevis ikke er oppfylt. En dommer utgjorde mindretallet, som mente at vilkårene for utlevering er til stede.

Kjennelsen påankes med dette til Norges Høyesterett.

Kjennelsen ble forkynt for den ankende part 21. mai 2012. Ankefristen er således 4. juni 2012, jf. strpl. § 379 første ledd. Anken er rettidig.

Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse, jf. strpl. § 388 første ledd nr. 3, med hensyn til spørsmålet om bevisfremleggelse etter strpl. §§ 210 og 294.

2 Kort om sakens bakgrunn

Det er tidligere i saksforberedelsen redegjort grundig for sakens faktiske side. Saksøkerne anser det likevel hensiktsmessig å redegjøre kort for sakens bakgrunn.

Saken gjelder krav om mortifikasjon og oppreisning etter ærekrenkelser i form av korrupsjonsanklager.

Bakgrunnen for saken er en intensjonsavtale mellom Statoil ASA og Biofuel AS. Partene hadde også forpliktet seg til et konkret Term Sheet. Endelig bindende avtale mellom partene om investering var ikke inngått, og Statoil trakk seg senere fra intensjonsavtalen.

Statoil engasjerte i forbindelse med grunnlaget for intensjonsavtalen en ekstern leverandør, kalt Company X, som utarbeidet en Integrity Due Diligence rapport (heretter IDD-rapporten).

De ankende parter har ikke sett IDD-rapporten i sin helhet. Statoil har imidlertid presentert et sitat fra rapporten, som angivelig bygger på en anonym kilde. Det er beskyldningen i dette sitatet, kalt Quote A, som kreves mortifisert. Quote A lyder slik:

"Mr. XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr. XX asked us a sum, we paid it in an envelope, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr. XX asked for 10 % of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr. XX in some other projects; he's a very (reputable) man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future." (vår understreking)

Ankemotparten vil ikke gi de ankende parter innsyn i rapporten. Dette er bakgrunnen for begjæringen om fremleggelse av IDD-rapporten.

Ifølge Statoil var IDD-rapporten ferdigstilt 17. desember 2008, jf. Statoils tilsvaer 15. januar 2010 på s. 3.

Dagen etter, den 18. desember 2008, ble Johan Fredrik Dahle og nå avdøde Jan Reinås første gang muntlig presentert for et rykte som hadde tilflytt Statoil om at det skulle ha vært foretatt en uregelmessig betaling. Dette skjedde på et møte med Statoil. Sjur Haugen og Anna Nor Bjerke representerte Statoil, mens Dahle og Reinås representerte Biofuel-gruppen.

Statoil bad da Biofuel-gruppen om å sjekke ut dette ryktet, og dette ble gjort uten funn. Prosessen fortsatte i henhold til intensjonsavtalen.

30. januar 2009 ble det avholdt et nytt møte hos Statoil. Johan Fredrik Dahle ble da konfrontert med Quote A for første gang. Statoil gav da beskjed om at dersom det ikke kunne bevises at handlingen beskrevet i Quote A ikke var foretatt, ville det ikke bli gjort noen investering i Biofuel-gruppen. På dette møtet var Statoil representert ved Michael Price og Stephanos Orestis.

Deretter trakk Statoil seg fra avtalen den 4. februar 2009.

I kjølvannet av dette kom det en rekke avisoppslag der det ble omtalt at Statoil hadde trukket seg fra intensjonsavtalen på grunn av korrupsjonsanklager.

Saken har videre medført at Biofuel AS, som følge av korrupsjonsanklagene, den 13. mars 2009 måtte melde oppbud og ble tatt under konkursbehandling.

Samme dag, 13. mars 2009, ble Statoil anmeldt for ærekrenkelse. Anmeldelsen ble henlagt 3. april 2009.

Etter dette fremmet de ankende parter stevning ved Stavanger tingrett 24. november 2009. Det ble dernest avholdt saksforberedende møte i saken i Stavanger tingrett 22. juni 2010. Tingretten avsa kjennelse om avvisning 10. september 2010. Tingrettens avgjørelse ble omgjort og saken besluttet fremmet ved Gulating lagmannsretts kjennelse 25. februar 2011 i sak nr. 10-160175SAK-GULA/AVD2. Statoil anket lagmannsrettens kjennelse, men anken ble forkastet av Høyesterett i kjennelse 27. mai 2011 (sak nr. 2011/722).

Saken ble så berammet i Stavanger tingrett 6. februar 2012. Etter begjæring fra de ankende parter ble saken deretter utsatt, jf. brev fra Stavanger tingrett 25. januar 2012. Utsettelsen ble gjort med bakgrunn i at spørsmålet om bevisfremleggelse ikke er rettskraftig avgjort.

3 Nærmere om ankegrunnen – feil ved lagmannsrettens rettsanvendelse

3.1 Innledning

De ankende parter har i saken gjort gjeldende at det er fremsatt en eller flere beskyldninger som fyller det objektive gjerningsinnhold i strl. §§ 246 og/eller 247, at beskyldningen er rettsstridig, samt at det er utvist uaktsomhet eller at vilkårene for straff er til stede. Det er videre anført at vilkårene for oppreisning er oppfylt, jf. skl. § 3-6.

Det er på denne bakgrunn retten må ta stilling til om IDD- og/eller DD-rapporten "antas å ha betydning som bevis" i saken, jf. strpl. § 210. Likeledes må retten ta stilling til hvorvidt en eller begge av de aktuelle rapporter er nødvendige for å sikre sakens fullstendige opplysning, jf. strpl. § 294.

Det anføres at lagmannsretten har lagt til grunn en for streng norm ved lovtolkningen av strpl. §§ 210 og 294 vedrørende om det er grunnlag for bevisutlevering. Dette gjelder både med hensyn til mortifikasjons- og oppreisningsspørsmålet.

Innledningsvis presiseres at alle tidligere anførsler for ting- og lagmannsretten angående spørsmålet om bevisfremleggelse fastholdes, jf. anken til lagmannsretten og øvrige prosesskriv inngitt i saken.

3.2 Mortifikasjons- og oppreisningsspørsmålet. Straffeprosessloven § 210.

Lagmannsrettens tar i kjennelsen 15. mai 2012 utgangspunkt i at for utlevering "må det som kreves utlevert, IDD-rapporten og DD-rapporten, kunne "antas å ha betydning som bevis" ved den tolkningen som må foretas av Quote A, jf. straffeprosessloven § 210" (kjennelsen s. 13).

De ankende parter er enige i lagmannsrettens utgangspunkt. Det anføres imidlertid at lagmannsretten har tolket strpl. § 210 uriktig og således lagt til grunn en for høy terskel for hva som kan antas å ha betydning som bevis.

Det følger av ordlyden i § 210 at det ikke stilles strenge krav til tingens betydning som bevis – en rimelig mulighet er nok jf. straffeprosesslovens kommentarutgave (Bjerke og Keiserud, 4. utg.) s. 725. Den lave terskelen må sees i sammenheng med hensynet til sakens opplysning. Videre hører det under rettens bedømmelse i hovedsaken å avgjøre hvor stor betydning beviset faktisk har.

Bakgrunnen for søksmålet er at denne siden anfører at Statoil har fremsatt anklager om korrupsjon overfor saksøker/de ankende parter. At Quote A er korrupsjonsanklager er også tidligere lagt til grunn av lagmannsretten; "selv om handlingen beskrevet i Quote A er anonymisert og noe diffus, er det, etter lagmannsrettens syn, ikke tvilsomt at den beskriver en korrupsjonshandling", jf. Gulating lagmannsretts kjennelse av 25. februar 2011 i sak nr. 10-160175SAK-GULA/AVD2 s. 16 (vår understreking). Statoil ASA har i prosessen gitt uttrykk for at de ikke vil føre sannhetsbevis for beskyldningen. De anfører at de ikke har fremsatt noen rettsstridig ærekrenkelse i lovens forstand.

Retten skal i hovedsaken dermed ta stilling til hvorvidt det objektive gjerningsinnhold i strl. §§ 246 og/eller 247 er oppfylt. De må også ta stilling til hvorvidt det er grunnlag for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6.

Det følger av rettspraksis at ikke beviste ærekrenkende faktapåstander som regel ikke er beskyttet av ytringsfriheten. Ved vurderingen av hvor langt ytringsfriheten rekker, er det videre et skille mellom videreformidling av andre personers usanne beskyldninger og egen fremsettelse av ikke beviste ærekrenkende påstander. Ytringsfriheten rekker lenger ved videreformidling, jf. bl.a. Rt. 2003 s. 928 (Tønsbergs Blad) avsnitt 42. Saken gjaldt krav om mortifikasjon og oppreisning for ærekrenkende utsagn i avisen Tønsbergs blad. Avisen ble dømt for injurier i Høyesterett, men fikk senere medhold i EMD (EMDs dom 1. mars 2007 *Tønsberg Blad AS and Haukom v. Norway*, appl. no. 510/04). Det bemerkes at saken er vel kjent for ankemotparten da prosessfullmektig Eggen representerte den part som var blitt utsatt for ærekrenkende utsagn.

Høyesterett påpekte i Tønsberg Blad-dommen at "påberopelse av anonyme kilder hindrer ellers domstolene i å etterprøve om journalisten har utvist aktsomhet ved å bygge på vedkommende kilde" (avsnitt 43). Høyesterett legger videre til grunn at "det å referere til anonyme kilder bør derfor i denne sammenheng likestilles med beskyldninger som avisen fremsetter uten kildeangivelse" (avsnitt 43).

Selv om EMD omgjorde Høyesteretts dom, ga EMD tilslutning til Høyesteretts rettsanvendelse vedrørende anonyme kilder, jf. bl.a. avsnitt 95 i EMDs dom.

Et av flere andre momenter som skal vektlegges i rettsstridsvurderingen etter strl. § 247 er: *"... graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann"* (Tønsberg Blad-dommen avsnitt 44). (Vår understreking)

De ankende parter har anført at IDD-rapporten har betydning som bevis selv om det ikke føres sannhetsbevis for påstanden, jf. bl.a. anken til Gulating lagmannsrett 6. januar 2012 s. 6 og prosesskriv til lagmannsretten 24. januar 2012. Ovennevnte illustrerer dette, herunder at fremleggelse av IDD-rapporten vil kunne ha betydning som bevis med hensyn til om Quote A skal anses som videreformidling av en ærekrenkende beskyldning fremsatt av andre, eller om fremsettelsen av utsagnet skal likestilles med beskyldning fremsatt uten kildeangivelse – noe som igjen vil ha innvirkning på vurderingen etter strl. §§ 246 og 247.

Med hensyn til den aktsomhetsvurdering som skal foretas i forbindelse med spørsmålet om vilkårene for illeggelse av oppreisningserstatning foreligger, uttaler lagmannsretten at *"det avgjørende vil være om Statoil, under de aktuelle omstendighetene, burde forstått at sitatet kunne medføre en krenkelse av de ankende parters ærefølelse eller deres gode navn og rykte og om selskapet på den bakgrunn burde ha handlet annerledes"* (kjennelsen s. 14). (Vår utheving)

IDD-rapporten vil etter de ankende parters oppfatning være egnet til å belyse hvilken metode Statoil har brukt ved innhenting av Quote A, hvem som er kilde, om det er tale om en pålitelig kilde mv. Disse opplysningene vil igjen ha betydning for hvorvidt Statoil "burde forstått" ovennevnte og handlet annerledes.

Når lagmannsrettens flertall på tross av ovennevnte kommer til at IDD- og/eller DD-rapporten ikke *"kan antas å ha betydning som bevis"* i saken, gjøres gjeldende at lagmannsretten klart har lagt til grunn en for høy terskel med hensyn til hva som kreves etter strpl. § 210.

Det gjøres også gjeldende at lagmannsretten har foretatt en uriktig anvendelse av strpl. § 294 når den finner at fremleggelse av IDD- og DD-rapporten ikke er nødvendig for at saken skal opplyses fullstendig. Det vises til det som er nevnt ovenfor mht. strpl. § 210.

4 Sakskostnader

Det nedlegges påstand om at Statoil ASA dekker de ankende parters (saksøkernes) kostnader til arbeid i forbindelse med spørsmål om bevisfremleggelse både for ting-, lagmannsrett og Høyesterett.

De ankende parter vil komme nærmere tilbake til beløp etter inngivelse av anketilsvar fra Statoil.

5 Påstand

Med forbehold om ytterligere anførsler og bevis, nedlegges følgende ærbødige

P å s t a n d:

1. Gulating lagmannsretts kjennelse av 15. mai 2012 i sak nr. 12-016153ASK-GULA/AVD2 oppheves.
2. Begjæring om bevisfremleggelse fremsatt av Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Ove Martin Kolnes, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. overfor Statoil ASA, tas til følge.
3. Statoil ASA v/styrets leder dømmes til å betale sakens kostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett.

Denne anke sendes i fire eksemplarer til Gulating lagmannsrett, mens to eksemplarer sendes ankemotpartens prosessfullmektig direkte.

Oslo, 1. juni 2012

Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA

Ingrid J. Nordstrøm

for Hege B. Ersdal

advokat med møterett for Høyesterett

E-post: hege@steenstrup.no

Ingrid J. Nordstrøm
advokatfullmektig